

van Prins WILLEM I: — wie is er, die dit niet weet (1)? maar wie is er tevens, die daaraan niet gaarne eene eerste plaats toekent onder zoo veel groots en goeds, hetwelk Nederland aan dien *Vader des Vaderlands*, den grondlegger zijner burgerlijke en godsdienstige vrijheid, verplicht is?

Mij intusschen viel dit nimmer meer levendig in het oog, dan bij het lezen van den hoogst merkwaardigen brief, in welken Vader WILLEM het allereerst zijne gedachte over de noodzakelijkheid, den aard en het doel van het oprigten eener Lands-Universiteit aan 's Lands Staten heeft blootgelegd. Ik vond hem aan het hoofd der belangrijke authentieke stukken, met welker mededeeling het oudste Resolutieboek van Curatoren aanvangt (2); en geen stuk was meer waardig eene zoo vereerende plaats te bekleeden. Daar evenwel deze brief, in het geschiedboek onzer Hoogeschool, slechts in het algemeen in enkele trekken is aangeduid, kan ik, ook in het belang van mijn bijzonder doel, het genoegen mij niet ontzeggen, hem hier in zijn geheel te doen volgen (3).

„Den Edelen Hooghgeleerden ende discreten onsen lieuen besonderen ghedeputeerden Staten s'Lands van Holland.”

„De Prince van Oraengien, Grave van Nassau Heere ende Baroen van Breda, van Diest enz.”

„Edele, wyse, discrete, lieue, besondere. Alsoo tot een vast steunsel ende onderhoudt der vryheyt, ende

(1) Zie 's Prinsen eigene erkenenis deswegens: *Archief v. Kerk. Gesch.* IXe D. bl. 521 vv.

(2) Zie boven bl. 8.

(3) Ik doe zulks dan ook, schoon mij later bleek, dat de brief reeds door v. MERIS, in zijne *Handvesten enz. der Stadt Leyden* bl. 513, is opgenomen. Hij is daar ontleend uit de: *MS. privilegiën van Leyden, van den Heere N. N.* p. 78. en draagt ook alle blijken, uit een afschrift van latere hand genomen te zijk. Verg. *SIEGENBEEK* I. bl. 5.

goede wettelycke regieringe des lants nyet alleen in saken der Religie, maer oyck in tgene den gemeynen borgerlycken welstandt belanght, insonderheyt en̄ voor alle dingen van nooden is, dat hier bynnen slandts en̄ die graefelicheden van Hollandt ofte van Zeelandt eene goede genouchsame en̄ vermaerde schole ofte Vniuersiteyt werdde opgericht, aldaer de jeught, zoo van vorgeen graeffelickheden, als van Brabant, Vlaenderen ende andere omlygen Landen, beyde in de rechte kennisse godts, ende allerley goede eerlycke en̄ vrye consten ende wetenschappen, dienende tot die wettelycke regieringe der landen, opgevoet ende onderricht werdden: Soo hebben wy voor goet inghesien aen Vlieden desen daer ouer te schryuen, en̄ met eenen den eersamen en̄ welgeleerden Mr. JACQUES TAYAERT, licentiaet in den rechten (den welcken wij te dyen eynde onse meyninge daer ouer grondelyck en̄ particulierlyck hebben verclaert) Vlieden ouerte seynden, Om voor soo vele als wy van Rechts en̄ offitie wegen schuldich zyn, des gemeynen Landts, en̄ der Lantsaten oorboir ende welvaren, nae onse vermogen te versorgen. Het ghene dies aengaet Vlieden trouwelyck te raden, Soo eest dat wij ulieden wel ernstelycken vermaenen en̄ bidden, dat ghij dese sake willet behertigen, en̄ naeden raedt en̄ gelegentheyt, die Vlieden van den voorgenoempden mr. JACQUES sal worden vuyt onsen naeme voorgedragen, Vlieden resoluieren en̄ daertoe schicken, dat bynnen de graeffelickheden van Hollandt, tot loff en̄ prijs des Goddelycken naems, tot stichtinge zynder gemeynte, ende versekeringe deser Landen, die nu gemeynder handt, ouer midts de sonderlinge genade ende hulpe des Almachtigen, den crijgh tegens Tyrannije der vreempden soo lange hebben gevoert, [eene Vniuersiteyt] werdde gesticht ende opgericht. Ende dat eer en̄ alvooren men in eenige besluyt van vrede ofte verdragch eenichsints trede, gemerct dat soo verre al sulcx

van te vooren nyet en geschiet, soo sal ontwyffelyck door de communicatie ende verhandelinghe des verdraghs eenen stilstant geboden, en alsoo alle hoope, middel en̄ gelegtheyt van hier naemaels yet sulcx te willen ofte te mogen oprichten, ganschelyck afgehauwen en wechgenomen wordden. Waerdoore dese voergen̄ geconfedereerde Landen geschapen sullen zijn neyt alleen seer onseker en̄ wanckelbaer in haere verworfuene vrijheyt en̄ goede aen-geheueene regeringe te blyuen, maer oyck eeuwelyck onderworpen te wesen allerley listigen aenslagen der vyanden (die het ontwyffelyck daerop sullen aenleggen, om die waere Religie vuyt te roeden, en̄ alles wat tot ver-sekeringe der inwoonderen der voors. Landen eenichsints dienen mach crachteloos en̄ te nyet te maken). Daeren-teen so ghijlieden eene alsoo heylige, loffelycke en̄ hooghnodige saeke ter herten nemende, Eene goede Schole en̄ Vniuersiteyt, alsoo geseyt is, bij tijts oprichtet, Beneuen dat Ghijlieden daermede Gode eenen besonderen aen-geamen dienst doen sullet, en̄ die heerlyckheyt Zynes naemes grootelycx verbreyden, Noch sullet ghijlieden den stant des Landts daermede alsoo versekeren dat de vyanden desselfs nemmermeer soo lichtelyck en sullen haere vie-rege tyrannije ende verdruckinge soo des Goddelycken diensts als der vrijheyt der Landen tzy met geweld ofte met listicheyt kunnen weder oprichten. Overmidts dat eene alsoedanige schole ende Vniuersiteyt nyet anders wesen en sal als een vast Blockhuys en bewaernisse der gantsschen Landen, en mede eenen onuerbrekelycken bandt der eenicheyt van den seluen, nyet alleen onder malcanden, maer oyck met alle aenpalende provin-cien. Beneffens oyck dat die borgeren en Ingesetenen der voorgens. Landen daerdoor veroorsaect wesende haere kynderen bynnen slandts te houden, jae oyck die nabue-

ren van allen syden gelockt die haere alhier te schicken, Sal daeromme die jeught wel en deuchdelyck onderrichted werdden, het gelt bynen'slandts blyuen en die cleyne onkosten, welcke daerinne nootelyck moeten vervallen, menichfout vergouden, ende met grooten prouffijte en woecker den Landen en den Ingesetenen derseluer ten oorboir commen. Bidden daeromme ende vermaenen Vlieden anderwerff daerop ernstelijck te willen letten, en met alle mogelicke vliet en̄ trauwicheyt ten alder eersten de saken metter daet verfrichten.

Edele, wyse, discrete, liene, besondere. Godt sy met Vlieden. Gescreven tot Middelborch, den xxviii^o van Decembri 1574. Vlieder goede Vrundt."

„GUILLE DE NASSAU."

„BAUDEMONT" (1)

De merkwaardige brief openbaart ons de meening en denkwijze, de verre uitzigten en grootsche bedoelingen, welke den stichter der Leidsche Hoogeschool, bij de belangrijke zaak, welke hij op het oog had, geleid en bezielde hebben. Maar tevens zegt hij ons, van waar het vuur, de kracht, ja die schier voorbeeldeloozen voortvarenheid en spoed te verklaren zijn, waarmede 's Lands Staten naar 's Prinsen raad zich gedroegen, zoodat binnen weinig meer dan slechts ééne maand tijds, het groote werk, de stichting eener Hoogeschool, zijn volle beslag reeds verkregen had. Daartoe drong, namelijk, vooral de overtuiging aangaande 't geen de brief op den voorgrond plaatst en kort maar krachtig ontwikkelt: dat de Universiteyt diende te zijn opgerigt, „eer en alvorens men in eenig besluit van vrede ofte verdrag," waarover toen juist te Breda gehandeld werd „eenigsints zou getreden zyn." En niet weinig

(1) *Resol. v. Cur. 1574-1617 fol. 1.*